

МОНГОЛ УЛСЫН
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙДЫН
ТУШААЛ

2022 оны 01 сарын 28 өдөр

Дугаар А/155

Улаанбаатар хот

Уламжлалт анагаах ухааны өвчний
бүлэг, оношийн ангилал, код шинэчлэн
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 8.1.3 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ НЬ:

1. "Уламжлалт анагаах ухааны өвчний бүлэг, оношийн ангилал, кодын хураангуй"-г нэгдүгээр, "Монголын уламжлалт анагаах ухааны оношийн ангилал, код"-ыг хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Тушаалын хэрэгжилтийг хангаж ажиллахыг уламжлалт анагаах ухааны тусламж, үйлчилгээ үзүүлдэг төр, хувийн хэвшлийн эмнэлгийн дарга, захирал нарт үүрэг болгосугай.

3. Уламжлалт анагаах ухааны өвчний бүлэг, оношийн ангилал, кодын дагуу эрүүл мэндийн даатгалын сангаас зардлын төлбөрийг нь хариуцах эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний оношийн хамааралтай бүлгийн жагсаалтад өөрчлөлт оруулахыг Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар (Л.Бямбасүрэн)-т, статистик бүртгэл мэдээллийг программд өөрчлөлт оруулахыг Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (Б.Нарантуяа)-д тус тус үүрэг болгосугай.

4. Эрүүл мэндийн байгууллагыг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангаж, хэрэгжилтэд хяналт тавьж, ажиллахыг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний газар (Ж.Нарангэрэл), Эрүүл яамны дэргэдэх Уламжлалт анагаах ухаан судлалын мэргэжлийн салбар зөвлөл (Д.Цэрэндагва), аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газрын дарга нарт даалгасугай.

5. Энэ тушаал батлагдсантай холбогдуулан Эрүүл мэндийн сайдын 2020 оны А/619 дүгээр тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

САЙД *С. Амбасурэн* С.ЭНХБОЛД

141220333

Эрүүл мэндийн сайдын 2022 оны 01 дугаар сарын 28 өдрийн 4/5 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралт

УЛАМЖЛАЛТ АНАГААХ УХААНЫ ӨВЧНИЙ БҮЛЭГ, ОНОШИЙН АНГИЛАЛ, КОДЫН ХУРААНГУЙ

Бүлэг	Өвчний бүлэг	Оношийн ангилал	Оношийн код
I	Гурван гэмийн өвчин /ТМА, ТМВ, ТМС, ТМД/	Хий өвчин ТМА Шарын өвчин ТМВ Бадганы өвчин ТМС Хурмал борын өвчин ТМД	Хий өвчин /ТМА00.1-ТМА00.36/ Шарын өвчин /ТМВ00.1-ТМВ00.16/ Бадган өвчин /ТМС00.1-ТМС00.20/ Хурмал борын өвчин /ТМД00.1-ТМД00.28/
II	Дотор өвчин /ТМЕ00- ТМЕ06/	Эс шингэсэн өвчин ТМЕ00 Бэтэг өвчин ТМЕ01 Цайвар хаван ТМЕ02 Суваг хаван ТМЕ03 Усан хаван ТМЕ04 Их архаг барагдах ТМЕ05 Цусны өвчин ТМЕ06	Эс шингэсэн өвчин /ТМЕ00.1-ТМЕ00.14/ Бэтэг өвчин /ТМЕ01.1- ТМЕ01.23/ Цайвар хаван /ТМЕ02.1- ТМЕ02.5/ Суваг хаван /ТМЕ03.1-ТМЕ03.6/ Усан хаван /ТМЕ04.1- ТМЕ04.15/ Их архаг барагдах /ТМЕ05.1- ТМЕ05.3/ Цусны өвчин /ТМЕ06.1- ТМЕ06.3/
III	Халуун өвчин /ТМГ00- ТМГ10/	Халуун, хүйтний хэрэгт товч оньс ТМГ00 Уул, талын завсрын халуун ТМГ01 Эс боловсорсон халуун ТМГ02 Дэлгэрсэн халуун ТМГ03 Хоосорсон халуун ТМГ04 Нуугдсан халуун ТМГ05 Хуучирсан халуун ТМГ06 Булингартсан халуун ТМГ07 Гэмтсэн халуун ТМГ08 Хямарсан халуун ТМГ09 Хижгийн (халдварт) халуун ТМГ10	Халуун, хүйтний хэрэгт товч оньс /ТМГ00.1- ТМГ00.4/ Уул, талын завсрын халуун /ТМГ01.1- ТМГ01.3/ Эс боловсорсон халуун /ТМГ02.1-ТМГ02.3/ Дэлгэрсэн халуун /ТМГ03.1-ТМГ03.12/ Хоосорсон халуун /ТМГ04.1- ТМГ04.9/ Нуугдсан халуун /ТМГ05.1-ТМГ05.5/ Хуучирсан халуун /ТМГ06.1-ТМГ06.6/ Булингартсан халуун /ТМГ07.1-ТМГ07.8/ Гэмтсэн халуун /ТМГ08.1-ТМГ08.17/ Хямарсан халуун /ТМГ09.1-ТМГ09.3/ Хижгийн (халдварт) халуун /ТМГ10.1-ТМГ10.5/
IV	Дээд биеийн өвчин /ТМЖ00- ТМЖ05/	Толгойн өвчин ТМЖ00 Нүдний өвчин ТМЖ01	Толгойн өвчин /ТМЖ00.1-ТМЖ00.14/ Нүдний өвчин /ТМЖ01.1-ТМЖ01.5/

		<p>Чихний өвчин ТМJ02 Хамрын өвчин ТМJ03 Амны өвчин ТМJ04 Бамбайн өвчин ТМJ05</p>	<p>Чихний өвчин /ТМJ02.1-ТМJ02.10/ Хамрын өвчин /ТМJ03.1-ТМJ03.5/ Амны өвчин /ТМJ04.1-ТМJ04.6/ Бамбайн өвчин /ТМJ05.1-ТМJ05.8/ Зүрхний өвчин /ТМК00.1-ТМК00.7/ Уушгины өвчин /ТМК01.1- ТМК01.4/ Элэгний өвчин /ТМК02.1-ТМК02.2/ Дэлүүний өвчин /ТМК03.1-ТМК03.5/ Бөөрний өвчин /ТМК04.1-ТМК04.8/ Ходоодны өвчин /ТМК05.1- ТМК05.2/ Гэдэсний өвчин /ТМК06.1-ТМК06.5/ Олгойн өвчин /ТМК07.1-ТМК07.5/ Давсагны өвчин ТМК08 Цөсний өвчин ТМК09</p>
V	<p>Цул, сав эрхтэний өвчин /ТМК00- ТМК09/</p>	<p>Зүрхний өвчин ТМК00 Уушгины өвчин ТМК01 Элэгний өвчин ТМК02 Дэлүүний өвчин ТМК03 Бөөрний өвчин ТМК04 Ходоодны өвчин ТМК05 Гэдэсний өвчин ТМК06 Олгойн өвчин ТМК07 Давсагны өвчин ТМК08 Цөсний өвчин ТМК09</p>	<p>Зүрхний өвчин /ТМК00.1-ТМК00.7/ Уушгины өвчин /ТМК01.1- ТМК01.4/ Элэгний өвчин /ТМК02.1-ТМК02.2/ Дэлүүний өвчин /ТМК03.1-ТМК03.5/ Бөөрний өвчин /ТМК04.1-ТМК04.8/ Ходоодны өвчин /ТМК05.1- ТМК05.2/ Гэдэсний өвчин /ТМК06.1-ТМК06.5/ Олгойн өвчин /ТМК07.1-ТМК07.5/ Давсагны өвчин ТМК08 Цөсний өвчин ТМК09</p>
VI	<p>Бэлгэсийн өвчин /ТМL00- ТМL01/</p>	<p>Эрэгтэйчүүдийн өвчин ТМL00 Эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин ТМL01</p>	<p>Эрэгтэйчүүдийн өвчин /ТМL00.1- ТМL00.5/ Эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин /ТМL01.1-ТМL01.5/ Дуу хаагдах /ТММ00.1-ТММ00.7/ Дуршил хаагдах /ТММ01.1- ТММ01.4/ Ундаасах /ТММ02.1-ТММ02.5/ Зогсох /ТММ03.1- ТММ03.5/ Амьсгал давхцах /ТММ04.1- ТММ04.5/ Цанх /ТММ05.1- ТММ05.7/ Хорхой өвчин /ТММ06.1- ТММ06.2/ Бөөлжилт /ТММ07.1-ТММ07.12/ Суулгалт /ТММ08.1-ТММ08.9/ Өтгөн хатах /ТММ09.1-ТММ09.5/ Шээс хаагдах /ТММ10.1-ТММ10.2/ Шижин /ТММ11.1-ТММ11.3/ Халуун суулга өвчин /ТММ12.1- ТММ12.4/ Тулай өвчин /ТММ13.1-ТММ13.4/ Хэрх өвчин /ТММ14.1-ТММ14.6/ Шар усны өвчин /ТММ15.1- ТММ15.8/ Цагаан судлын өвчин /ТММ16.1- ТММ16.11/ Арьсны өвчин /ТММ17.1- ТММ17.9/ Аар саар өвчин /ТММ18.1- ТММ18.15/ Чингаа өвчин /ТМР00.1- ТМР00.15/</p>
VII	<p>Хэсэг бусаг өвчин /ТММ00- ТММ18/</p>	<p>Дуу хаагдах ТММ00 Дуршил хаагдах ТММ01 Ундаасах ТММ02 Зогсох ТММ03 Амьсгал давхцах ТММ04 Цанх ТММ05 Хорхой өвчин ТММ06 Бөөлжилт ТММ07 Суулгалт ТММ08 Өтгөн хатах ТММ09 Шээс хаагдах ТММ10 Шижин ТММ11 Халуун суулга өвчин ТММ12 Тулай өвчин ТММ13 Хэрх өвчин ТММ14 Шар усны өвчин ТММ15 Цагаан судлын өвчин ТММ16 Арьсны өвчин ТММ17 Аар саар өвчин ТММ18</p>	<p>Дуу хаагдах /ТММ00.1-ТММ00.7/ Дуршил хаагдах /ТММ01.1- ТММ01.4/ Ундаасах /ТММ02.1-ТММ02.5/ Зогсох /ТММ03.1- ТММ03.5/ Амьсгал давхцах /ТММ04.1- ТММ04.5/ Цанх /ТММ05.1- ТММ05.7/ Хорхой өвчин /ТММ06.1- ТММ06.2/ Бөөлжилт /ТММ07.1-ТММ07.12/ Суулгалт /ТММ08.1-ТММ08.9/ Өтгөн хатах /ТММ09.1-ТММ09.5/ Шээс хаагдах /ТММ10.1-ТММ10.2/ Шижин /ТММ11.1-ТММ11.3/ Халуун суулга өвчин /ТММ12.1- ТММ12.4/ Тулай өвчин /ТММ13.1-ТММ13.4/ Хэрх өвчин /ТММ14.1-ТММ14.6/ Шар усны өвчин /ТММ15.1- ТММ15.8/ Цагаан судлын өвчин /ТММ16.1- ТММ16.11/ Арьсны өвчин /ТММ17.1- ТММ17.9/ Аар саар өвчин /ТММ18.1- ТММ18.15/ Чингаа өвчин /ТМР00.1- ТМР00.15/</p>
VIII	<p>Хамт төрсөн шарх</p>	<p>Чингаа өвчин ТМР00</p>	<p>Чингаа өвчин /ТМР00.1- ТМР00.15/</p>

	ЛТМР00- ТМР07/	Шамбрам ТМР01 Гал намс өвчин ТМР02 Сүрьеэ ТМР03 Булчирхайн өвчин ТМР04 Им унжих өвчин ТМР05 Хөлийн бам ТМР06 Бэлгэсийн завсар нэвчих ТМР07	Шамбрам /ТМР01.1- ТМР01.6/ Гал намс өвчин /ТМР02.1- ТМР02.6/ Сүрьеэ /ТМР03.1- ТМР03.5/ Булчирхайн өвчин /ТМР04.1- ТМР04.8/ Им унжих өвчин /ТМР05.1- ТМР05.6/ Хөлийн бам /ТМР06.1- ТМР06.3/ Бэлгэсийн завсар нэвчих /ТМР07.1- ТМР07.7/
IX	Хүүхдийн өвчин ЛТМQ00- ТМQ04/	Хамт төрсөн өвчин ТМQ00 Бүдүүн өвчин ТМQ01 Нарийн өвчин ТМQ02 Машид нарийн өвчин ТМQ03 Нялхсын ад ТМQ04	Хамт төрсөн өвчин /ТМQ00.1- ТМQ00.6/ Бүдүүн өвчин /ТМQ01.1- ТМQ01.8/ Нарийн өвчин /ТМQ02.1- ТМQ02.8/ Машид нарийн өвчин /ТМQ03.1- ТМQ03.8/ Нялхсын ад /ТМQ04.1- ТМQ04.16/
X	Эмэгтэйчүүдийн өвчин ЛТМR00/	Хий бүрэлдсэн ТМR00.1 Цус бүрэлдсэн ТМR00.2 Бүрэлдсэн бэтэг өвчин ТМR00.3 Хорхойн өвчин ТМR00.4 Жирэмсэн эмэгтэйн өвчин ТМR00.5	Хий бүрэлдсэн /ТМR00.1.1- ТМR00.1.6/ Цус бүрэлдсэн /ТМR00.2.1- ТМR00.2.10/ Бүрэлдсэн бэтэг өвчин /ТМR00.3.1- ТМR00.3.9/ Хорхойн өвчин /ТМR00.4.1- ТМR00.4.2/ Жирэмсэн эмэгтэйн өвчин /ТМR00.5.1- ТМR00.5.8/
XI	Адын өвчин ЛТMS00- ТMS04/	Бүднэр адын өвчин ТMS00 Галууруулагч адын өвчин ТMS01 Умартах өвчин ТMS02 Гарагийн өвчин ТMS03 Лусын өвчин ТMS04	Бүднэр адын өвчин /ТMS00.1- ТMS00.18/ Галууруулагч адын өвчин /ТMS01.1- ТMS01.7/ Умартах өвчин (Унах) /ТMS02.1- ТMS02.5/ Гарагийн өвчин /ТMS03.1- ТMS03.2/ Лусын өвчин /ТMS04.1- ТMS04.52/
XII	Бэртэл, гэмтэл ЛТMT00- ТMT10/	Шархны өвчин ТMT00 Эргэсэн шарх ТMT01 Гэмтсэн шарх ТMT02 Сарнисан шарх ТMT03 Шургасан шарх ТMT04 Дэвэрсэн шарх ТMT05 Яс идэгдсэн шарх ТMT06 Толгойн шарх ТMT07 Их биеийн шарх ТMT08 Үе мөчний шарх ТMT09 Хүзүүний шарх ТMT10	Шархны өвчин /ТMT00- ТMT00.8/ Эргэсэн шарх /ТMT01.1- ТMT01.3/ Гэмтсэн шарх /ТMT02.1- ТMT02.6/ Сарнисан шарх /ТMT03.1- ТMT03.6/ Шургасан шарх /ТMT04.1- ТMT04.4/ Дэвэрсэн шарх /ТMT05.1- ТMT05.4/ Яс идэгдсэн шарх /ТMT06.1- ТMT06.4/ Толгойн шарх /ТMT07.1- ТMT07.3/ Их биеийн шарх /ТMT08.1-ТMT08.4/ Үе мөчний шарх /ТMT09.1- ТMT09.5/ Хүзүүний шарх /ТMT10.1- ТMT10.4/
XIII	Хорын өвчин ЛТMU00- ТMU07/	Хорын язгуурын хөлөг ТMU00 Хорын гарал ТMU01 Бодисын найрлага ТMU02	Хорын язгуурын хөлөг /ТMU00.1-ТMU00.5/ Хорын гарал /ТMU01.1- ТMU01.4/ Бодисын найрлага /ТMU02.1- ТMU02.6/

		<p>Өвчний язгуур ТМУ03 Өвчин хөдлөх цаг ТМУ04 Урвасан хор ТМУ05 Үл гүйх хороор хордох ТМУ06 Гүйх хороор хордох ТМУ07</p>	<p>Өвчний язгуур /ТМУ03.1- ТМУ03.17/ Өвчин хөдлөх цаг /ТМУ04.01- ТМУ04.03/ Урвасан хор /ТМУ05.01- ТМУ05.02/ Үл гүйх хороор хордох /ТМУ06.01- ТМУ06.07/ Гүйх хороор хордох /ТМУ07.01- ТМУ07.05/</p>
XIV	<p>Хөгшдийг дэгжрүүлэх, шим авахуулах /ТММ00- ТММ02/</p>	<p>Хөгшдийг шим авахуулах ТММ00 Хүч тамир оруулах ТММ01 Үргүйдэл ТММ02</p>	<p>Хөгшдийг шим авахуулах ТММ00 Хүч тамир оруулах ТММ01 Үргүйдэл ТММ02</p>

Эрүүл мэндийн сайдын 2022 оны 01 дугаар сарын 28 өдрийн 455 дугаар тушаалын хоёрдугаар хавсралт

МОНГОЛЫН УЛАМЖЛАЛТ АНАГААХ УХААНЫ ОНОШИЙН КОД

Бүлэг I. Гурван гэрийн өвчин (ТМА,ТМВ,ТМС,ТМД)

Хийн өвчин /ТМА00.1- ТМА00.36/

- ТМА00.1 Аварда
- ТМА00.2 Гадагш гэдийх дарган
- ТМА00.3 Дотогш бөхийх дарган
- ТМА00.4 Эрүү сулрах
- ТМА00.5 Хэл цулцрах
- ТМА00.6 Нэг тал руу мурийх
- ТМА00.7 Судас баригдах
- ТМА00.8 Хагас бие хатах
- ТМА00.9 Бүх бие хатах
- ТМА00.10 Мод адил хөших
- ТМА00.11 Мөр тахийх
- ТМА00.12 Бишазэ
- ТМА00.13 Чирч доголох
- ТМА00.14 Гуя хөших
- ТМА00.15 Чонон толгой
- ТМА00.16 Өргөст
- ТМА00.17 Дүрс атийх
- ТМА00.18 Хали
- ТМА00.19 Хөл бадайрах
- ТМА00.20 Хөл халууцах
- ТМА00.21 Хий арьсанд тархах
- ТМА00.22 Хий маханд дэлгэрэх
  - ТМА00.22.1 Хий маханд дэлгэрэх
  - ТМА00.22.2 Хий өөхөнд орших
- ТМА00.23 Хий судсанд гүйх
- ТМА00.24 Хий бүлхэнд гүйх
- ТМА00.25 Хий цусанд орших
- ТМА00.26 Хий ясанд шунах
  - ТМА00.26.1 Хий ясанд шунах
  - ТМА00.26.2 Хий үесэд орших
  - ТМА00.26.3 Хий чөмгөнд орших
  - ТМА00.26.4 Хий шимд орших
- ТМА00.27 Хий цулд буух
  - ТМА00.27.1 Хий уушгинд буух
  - ТМА00.27.2 Хий зүрхэнд буух
  - ТМА00.27.3 Хий элгэнд буух
  - ТМА00.27.4 Хий дэлүүнд буух
  - ТМА00.27.5 Хий бөөрөнд буух
- ТМА00.28 Хий савд буух
  - ТМА00.28.1 Хий идээнд орших
  - ТМА00.28.2 Хий эс шингэсэн оронд орших
  - ТМА00.28.3 Хий шингэсэн оронд орших
  - ТМА00.28.4 Хий цөсөнд орших
  - ТМА00.28.5 Хий өтгөнд орших
  - ТМА00.28.6 Хий шээсэнд орших

- TMA00.28.7 Хий умайд орших
- TMA00.29 Хий таван цэцэг эрхтэнд орших
  - TMA00.29.1 Хий толгойд орших
  - TMA00.29.2 Хий нүдэнд орших
  - TMA00.29.3 Хий чихэнд орших
  - TMA00.29.4 Хий хамранд орших
  - TMA00.29.5 Хий шүдэнд орших
- TMA00.30 Хий бүх биед түгж орших
- TMA00.31 Амь баригч хий
  - TMA00.31.1 Амь баригч хий
  - TMA00.31.2 Амь баригч хий бадгантай холилдсон
  - TMA00.31.3 Амь баригч хий шартай холилдсон
- TMA00.32 Дээш гүйгч хий
  - TMA00.32.1 Дээш гүйгч хий
  - TMA00.32.2 Дээш гүйгч хий бадгантай холилдсон
  - TMA00.32.3 Дээш гүйгч хий шартай холилдсон
- TMA00.33 Түгээгч хий
  - TMA00.33.1 Түгээгч хий
  - TMA00.33.2 Түгээгч хий бадгантай холилдсон
  - TMA00.33.3 Түгээгч хий шартай холилдсон
- TMA00.34 Гал тэгшитгэгч хий
  - TMA00.34.1 Гал тэгшитгэгч хий
  - TMA00.34.2 Гал тэгшитгэгч хий бадгантай холилдсон
  - TMA00.34.3 Гал тэгшитгэгч хий шартай холилдсон
- TMA00.35 Уруу арилгагч хий
  - TMA00.35.1 Уруу арилгагч хий
  - TMA00.35.2 Уруу арилгагч хий бадгантай холилдсон
  - TMA00.35.3 Уруу арилгагч хий шартай холилдсон
- TMA00.36 Хий хямарснаас дээш хөөрөх
  - TMA00.36.1 Цусны хувь их дээш хөөрөх
  - TMA00.36.2 Хийн хувь их дээш хөөрөх

Шарын өвчин /ТМВ00.1- ТМВ00.16 /

- ТМВ00.1 Галын илч буюу шингээч шарын өвчин
  - ТМВ00.1.1 Шингээгч шар хийн нөхцөлөөр гадагш сарних
  - ТМВ00.1.2 Шингээгч шар эс шингэсний нөхцөлөөр гадагш сарних
  - ТМВ00.1.3 Шингээгч шар бадганы нөхцөлөөр гадагш сарних
  - ТМВ00.1.3 Шингээгч шар цусны нөхцөлөөр гадагш сарних
- ТМВ00.2 Цөсний өвчин
  - ТМВ00.2.1 Ходоодны бэтгээр цөсний ам цалгих
  - ТМВ00.2.2 Элэгний бэтгээр цөсний ам цалгих
  - ТМВ00.2.3 Цөсний бэтгээр цөсний ам цалгих
  - ТМВ00.2.4 Гэмтэл болон хийгээр цөсний ам цалгих
- ТМВ00.3 Ерөнхий (нийтийн) шар хямарснаар судсанд гүйх өвчин
  - ТМВ00.3.1 Гэмтсэнээр судсанд гүйх
  - ТМВ00.3.2 Хямарснаар судсанд гүйх
  - ТМВ00.3.3 Халдварт өвчний улмаас судсанд гүйх
  - ТМВ00.3.4 Идээ унд, явдал мөрийн нөхцөлөөр судсанд гүйж булчин шарлах
  - ТМВ00.3.5 Идээ унд, явдал мөрийн нөхцөлөөр судсанд гүйж нүд шарлах
- ТМВ00.4 Чаяа нагво
- ТМВ00.5 Шар арьсанд тархах
- ТМВ00.6 Шар маханд дэлгэрэх
- ТМВ00.7 Шар судсанд гүйх
- ТМВ00.8 Шар ясанд шунах
- ТМВ00.9 Шар цулд буух
  - ТМВ00.9.1 Шар уушгинд буух

- TMB00.9.2 Шар зүрхэнд буух
- TMB00.9.3 Шар элгэнд буух
- TMB00.9.4 Шар дэлүүнд буух
- TMB00.9.5 шар бөөрөнд буух
- TMB00.10 Шар савд унах
  - TMB00.10.1 Шар ходоодонд унах
  - TMB00.10.2 Шар олгойд унах
  - TMB00.10.3 Шар гэдсэнд унах
  - TMB00.10.4 Шар давсганд унах
  - TMB00.10.5 Шар умайд унах
- TMB00.11 Шар таван цэцэг эрхтэнд орших
  - TMB00.11.1 Шар толгойд орших
  - TMB00.11.2 Шар нүдэнд орших
  - TMB00.11.3 Шар чихэнд орших
  - TMB00.11.4 Шар хамарт орших
  - TMB00.11.5 Шар хэлэнд орших
- TMB00.12 Шингээгч шарын өвчин
  - TMB00.12.1 Шингээгч шар
  - TMB00.12.2 Шингээгч шар хийтэй нийлэлдсэн
  - TMB00.12.3 Шингээгч шар бадгантай нийлэлдсэн
- TMB00.13 Өнгө хувиргагч шарын өвчин
  - TMB00.13.1 Өнгө хувиргагч шар
  - TMB00.13.2 Өнгө хувиргагч шар хийтэй нийлэлдсэн
  - TMB00.13.3 Өнгө хувиргагч шар бадгантай нийлэлдсэн
- TMB00.14 Бүтээгч шарын өвчин
  - TMB00.14.1 Бүтээгч шар
  - TMB00.14.2 Бүтээгч шар хийтэй нийлэлдсэн
  - TMB00.14.3 Бүтээгч шар бадгантай нийлэлдсэн
- TMB00.15 Үзүүлэгч шарын өвчин
  - TMB00.15.1 Үзүүлэгч шар
  - TMB00.15.2 Үзүүлэгч шар хийтэй нийлэлдсэн
  - TMB00.15.3 Үзүүлэгч шар бадгантай нийлэлдсэн
- TMB00.16 Өнгө тодруулагч шарын өвчин
  - TMB00.16.1 Өнгө тодруулагч шар
  - TMB00.16.2 Өнгө тодруулагч шар хийтэй нийлэлдсэн
  - TMB00.16.3 Өнгө тодруулагч шар бадгантай нийлэлдсэн

Бадган өвчин (TMC00.1- TMC00.20)

- TMC00.1 Аюулхайн бадган
- TMC00.2 Төмөр хагт бадган
- TMC00.3 Галын илч доройтсон
- TMC00.4 Бадганаар хоолой хаагдах
- TMC00.5 Цагаан хэрэх
- TMC00.6 Шингээгч хатах
- TMC00.7 Бадган арьсанд тархах
- TMC00.8 Бадган маханд дэлгэрэх
- TMC00.9 Бадган судсанд гүйх
- TMC00.10 Бадган ясанд шунах
- TMC00.11 Бадган цулд буух
  - TMC00.11.1 Бадган уушгинд буух
  - TMC00.11.2 Бадган зүрхэнд буух
  - TMC00.11.3 Бадган элгэнд буух
  - TMC00.11.4 Бадган дэлүүнд буух
  - TMC00.11.5 Бадган бөөрөнд буух
- TMC00.12 Бадган савд унах
  - TMC00.12.1 Бадган ходоодонд унах

- TMC00.12.2 Бадган олгойд унах
- TMC00.12.3 Бадган гэдсэнд унах
- TMC00.12.4 Бадган цөсөнд унах
- TMC00.12.5 Бадган давсанд унах
- TMC00.12.6 Бадган умайд унах
- TMC00.13 Бадган таван цэцэг эрхтэнд орших
  - TMC00.13.1 Бадган толгойд орших
  - TMC00.13.2 Бадган нүдэнд орших
  - TMC00.13.3 Бадган чихэнд орших
  - TMC00.13.4 Бадган хамарт орших
  - TMC00.13.5 Бадган хэлэнд орших
- TMC00.14 Шүтүүлэгч бадган өвчин
  - TMC00.14.1 Шүтүүлэгч бадган
  - TMC00.14.2 Шүтүүлэгч бадган хийтэй хавсарсан
  - TMC00.14.3 Шүтүүлэгч бадган шартай хавсарсан
- TMC00.15 Ялзлагч бадган өвчин
  - TMC00.15.1 Ялзлагч бадган өвчин
  - TMC00.15.2 Ялзлагч бадган хийтэй хавсарсан
  - TMC00.15.3 Ялзлагч бадган шартай хавсарсан
- TMC00.16 Амсуулагч бадган өвчин
  - TMC00.16.1 Амсуулагч бадган
  - TMC00.16.2 Амсуулагч бадган хийтэй хавсарсан
  - TMC00.16.3 Амсуулагч бадган шартай хавсарсан
- TMC00.17 Цэнгүүлэгч бадган өвчин
  - TMC00.17.1 Цэнгүүлэгч бадган
  - TMC00.17.2 Цэнгүүлэгч бадган хийтэй хавсарсан
  - TMC00.17.3 Цэнгүүлэгч бадган шартай хавсарсан
- TMC00.18 Наалдуулагч бадган
  - TMC00.18.1 Наалдуулагч бадган
  - TMC00.18.2 Наалдуулагч бадган хийтэй хавсарсан
  - TMC00.18.1Наалдуулагч бадган шартай хавсарсан
- TMC00.19 Шар бадган
- TMC00.20 Бор бадган

Хурмал борын өвчин (TMD00.1- TMD00.28)

- TMD00.1 Бадганы шалтгаант бор
- TMD00.2 Шар шалтгаант бор
- TMD00.3 Хий шалтгаант бор
- TMD00.4 Цус шалтгаант бор
- TMD00.5 Халууны нөхцөлөөр үүссэн бор
- TMD00.6 Хүйтний нөхцөлөөр үүссэн бор
- TMD00.7 Ходоодны бор
- TMD00.8 Элэгний бор
- TMD00.9 Гэдэсний бор
- TMD00.10 Олгойн бор
- TMD00.11 Маханд дэлгэрсэн
- TMD00.12 Арьсанд тархсан
- TMD00.13 Судсанд сарнисан
- TMD00.14 Үесэд буусан
- TMD00.15 Бор уушгинд сарнисан
- TMD00.16 Бор дэлүүнд сарнисан
- TMD00.17 Бор бөөрөнд сарнисан
- TMD00.18 Хурмал борын халууны үе
- TMD00.19 Хурмал борын халуун хүйтэн харшилдсан үе
- TMD00.20 Хурмал борын хүйтэн мухартаа хүрсэн үе
- TMD00.21 Бор гадагш сарнисан

TMD00.22 Бор дотогш сарнисан
TMD00.23 Бор нэвчсэн
TMD00.24 Бор нэвчээгүй
TMD00.25 Бор нуугдсан
TMD00.26 Бор нуугдаагүй
TMD00.27 Шинэ бор бадган хуйларсан
TMD00.28 Хуучин бор бадган хуйларсан

Бүлэг II. Дотор өвчин (TME00- TME06)

TME00 Эс шингэсэн өвчин /TME00.1- TME00.14/

TME00.1 Хуурай идээнээс болсон эс шингэсэн өвчин
TME00.2 Шингэн ундаанаас болсон эс шингэсэн өвчин
TME00.3 Тослог идээнээс болсон эс шингэсэн өвчин
TME00.4 Тунгалаг эс шингэсэн
TME00.5 Цөв эс шингэсэн
TME00.6 Эс шингэсэн бадган салс өвчин
TME00.7 Эс шингэсэн хэхрэх өвчин
TME00.8 Эс шингэснээр мод мэт хөших өвчин
TME00.9 Эс шингэсэн хордлого өвчин
TME00.10 Эс шингэсэн өвчин хийтэй нөхөрлөсөн
TME00.11 Эс шингэсэн өвчин шартай нөхөрлөсөн
TME00.12 Эс шингэсэн өвчин бадгантай нөхөрлөсөн
TME00.13 Шинэ эс шингэсэн өвчин
TME00.14 Хуучин эс шингэсэн өвчин

TME01 Бэтэг өвчин /TME01.1- TME01.23/

TME01.1 Цөс эс шингэсэн идээний бэтэг
TME01.2 Аюулхайн бэтэг
TME01.3 Цусан бэтэг
TME01.4 Шарын бэтэг
TME01.5 Чулуун бэтэг
TME01.6 Хий ихэдсэн бэтэг
TME01.7 Үсэн бэтэг
TME01.8 Судасны бэтэг
TME01.9 Хорхойн бэтэг
TME01.10 Усан бэтэг
TME01.11 Өгрийн бэтэг
TME01.12 Уушигны бэтэг
TME01.13 Зүрхний бэтэг
TME01.14 Өрцний бэтэг
TME01.15 Элэгний бэтэг
TME01.16 Дэлүүний бэтэг
TME01.17 Бөөрний бэтэг
TME01.18 Цөсний бэтэг
TME01.19 Ходоодны бэтэг
TME01.20 Олгойны бэтэг
TME01.21 Гэдэсний бэтэг
TME01.22 Давсагны бэтэг
TME01.23 Умайн бэтэг

TME02 Цайвар хаван /TME02.1- TME02.5/

TME02.1 Уушгины цайвар хаван
TME02.2 Элэгний цайвар хаван
TME02.3 Дэлүүний цайвар хаван
TME02.4 Шар усны цайвар хаван
TME02.5 Хийн цайвар хаван

ТМЕ03 Суваг хаван /ТМЕ03.1-ТМЕ03.6/

- ТМЕ03.1 Хийн суваг хаван
- ТМЕ03.2 Шарын суваг хаван
- ТМЕ03.3 Цусны суваг хаван
- ТМЕ03.4 Бадганы суваг хаван
- ТМЕ03.5 Бэртлээс үүссэн суваг хаван
- ТМЕ03.6 Хороос үүссэн суваг хаван

ТМЕ04 Усан хаван /ТМЕ04.1- ТМЕ04.15/

- ТМЕ04.1 Гадагш цус сарнисан усан хаван
- ТМЕ04.2 Гадагш ус сарнисан усан хаван
- ТМЕ04.3 Гадагш шар сарнисан усан хаван
- ТМЕ04.4 Элгэнд цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.5 Дэлүүнд цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.6 Уушгинд цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.7 Ходоодонд цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.8 Олгойнд цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.9 Цусан бэтэг цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.10 Судлын бэтэг цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.11 Усан бэтэг цувирсан усан хаван
- ТМЕ04.12 Шээс цугларсан усан хаван
- ТМЕ04.13 Гэдэс нэвчирсэн усан хаван
- ТМЕ04.14 Адаас болсон усан хаван
- ТМЕ04.15 Хороос болсон усан хаван

ТМЕ05 Их архаг барагдах /ТМЕ05.1- ТМЕ05.3/

- ТМЕ05.1 Хийнээс болсон их архаг барагдах
- ТМЕ05.2 Шараас болсон их архаг барагдах
- ТМЕ05.3 Бадганаас болсон их архаг барагдах

ТМЕ06 Цусны өвчин /ТМЕ06.1- ТМЕ06.3/

- ТМЕ06.1 Цус арвидах
- ТМЕ06.2 Цус барагдах
- ТМЕ06.3 Цус царцах

Бүлэг III. Халуун өвчин (TMG00- TMG10)

TMG00 Халуун, хүйтний хэрэгт товч оньс (TMG00.1- TMG00.4)

- TMG00.1 Шинж хийгээд мөн чанар хоёулаа халуун
- TMG00.2 Шинж хийгээд мөн чанар хоёулаа хүйтэн
- TMG00.3 Гадар шинж халуун боловч мөн чанар хүйтэн
- TMG00.4 Мөн чанар халуун боловч гадар шинж хүйтэн

TMG01 Уул, талын завсрын халуун /TMG01.1- TMG01.3/

- TMG01.1 Хийн уул талын завсар
- TMG01.2 Шарын уул талын завсар
- TMG01.3 Бадганы уул талын завсар

TMG02 Эс боловсорсон халуун /TMG02.1-TMG02.3/

- TMG02.1 Өөрөө боловсрох халуун
- TMG02.2 Боловсрох чөлөөгүй халуун
- TMG02.3 Боловсордоггүй халуун

TMG03 Дэлгэрсэн халуун /TMG03.1-TMG03.12/

Язгуураар

- TMG03.1 Хижгийн дэлгэрсэн халуун
- TMG03.2 Хямарсан халуун дэлгэрэх

Хүчээр

- TMG03.3 Хүч ихтэй дэлгэрсэн халуун
- TMG03.4 Хүч багатай дэлгэрсэн халуун

Халуун дэлгэрсэн орноор

TMG03.5 Зүрхэнд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.6 Амин судсанд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.7 Уушгинд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.8 Элгэнд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.9 Дэлүүнд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.10 Бөөрөнд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.11 Ходоодонд буусан дэлгэрсэн халуун
TMG03.12 Цөсөнд буусан дэлгэрсэн халуун

TMG04 Хоосорсон халуун /TMG04.1- TMG04.9/

TMG04.1 Халууны хоосорсон халуун
TMG04.2 Судасны хоосорсон халуун
TMG04.3 Хийн хоосорсон халуун
TMG04.4 Хижгийн хоосорсон халуун
TMG04.5 Цусны хоосорсон халуун
TMG04.6 Шарын хоосорсон халуун
TMG04.7 Бадганы хоосорсон халуун
TMG04.8 Шар усны хоосорсон халуун
TMG04.9 Уушги, зүрхний хоосорсон халуун

TMG05 Нуугдсан халуун /TMG05.1-TMG05.5/

TMG05.1 Халуун дийлэнхи нуугдсан халуун
TMG05.2 Хүйтэн дийлэнхи нуугдсан халуун
TMG05.3 Зүрхэнд нуугдсан халуун
TMG05.4 Ходоодонд нуугдсан халуун
TMG05.5 Бөөрөнд нуугдсан халуун

TMG06 Хуучирсан халуун /TMG06.1-TMG06.6/

TMG06.1 Хийтэй хавсарсан хуучирсан халуун
TMG06.2 Хийгүй дан хуучирсан халуун
TMG06.3 Хуучирсан халуун маханд дэлгэрэх
TMG06.4 Хуучирсан халуун арьсанд тархах
TMG06.5 Хуучирсан халуун судсаар гүйх
TMG06.6 Хуучирсан халуун ясанд шунах

TMG07 Булингартсан халуун /TMG07.1-TMG07.8/

TMG07.1 Халуунаар булингартсан халуун
TMG07.2 Хүйтнээр булингартсан халуун
TMG07.3 Булингартсан халуун арьсанд тархах
TMG07.4 Булингартсан халуун маханд дэлгэрэх
TMG07.5 Булингартсан халуун судсаар гүйх
TMG07.6 Булингартсан халуун ясанд шунах
TMG07.7 Булингартсан халуун цүлд буух
TMG07.8 Булингартсан халуун саванд унах

TMG08 Гэмтсэн халуун /TMG08.1-TMG08.17/

TMG08.1 Зүрх гэмтсэн
TMG08.2 Гол судас гэмтсэн
TMG08.3 Уушги гэмтсэн
TMG08.4 Элэг гэмтсэн
TMG08.5 Өрц гэмтсэн
TMG08.6 Дэлүү гэмтсэн
TMG08.7 Бөөр гэмтсэн
TMG08.8 Ходоод гэмтсэн
TMG08.9 Олгой гэмтсэн
TMG08.10 Гэдэс гэмтсэн
TMG08.11 Цөс гэмтсэн
TMG08.12 Давсаг гэмтсэн
TMG08.13 Самсэ гэмтсэн
TMG08.14 Мах, булчин гэмтсэн
TMG08.15 Яс гэмтсэн

TMG08.16 Судас гэмтсэн
TMG08.17 Бүлх, шөрмөс гэмтсэн

TMG09 Хямарсан халуун /TMG09.1-TMG09.3/

TMG09.1 Дэлгэрч хямарсан халуун
TMG09.2 Хоосорч хямарсан халуун
TMG09.3 Зөөлнөөр хямарсан халуун

TMG10 Хижгийн (халдварт) халуун /TMG10.1-TMG10.5/

TMG10.1 Хижиг
TMG10.2 Бодо
TMG10.3 Гэдэсний хатгалга
TMG10.4 Сахуу боом
TMG10.5 Дагшуур (томуу) хижиг

Бүлэг IV. Дээд биеийн өвчин (TMJ00- TMJ05)

TMJ00 Толгойн өвчин /TMJ00.1-TMJ00.14/

TMJ00.1 Толгойн хий
TMJ00.2 Толгойн шар
TMJ00.3 Толгойн цус
TMJ00.4 Толгойн бадган
TMJ00.5 Толгойн бадган, шар хавсарсан
TMJ00.6 Толгойн хий, шар хавсарсан
TMJ00.7 Толгойн бадган хий хавсарсан
TMJ00.8 Толгойн хорхой
    TMJ00.8.1 Хар ям
    TMJ00.8.2 Цагаан ям
    TMJ00.8.3 Алаг ям
TMJ00.9. Эхийн хий
TMJ00.10. Булчирхайн чингаа
TMJ00.11. Үс хагтах
TMJ00.12. Үс зулгарах
TMJ00.13. Үс халцрах
TMJ00.14. Үс цайх

TMJ01 Нүдний өвчин /TMJ01.1-TMJ01.5/

TMJ01.1 Нүдний усны өвчин
TMJ01.2 Нүдний улингар
TMJ01.3 Нүдэнд цагаа унах
TMJ01.4 Нүд бүрэлзэх
TMJ01.5 Нүд бүрхэх

TMJ02 Чихний өвчин /TMJ02.1-TMJ02.10/

TMJ02.1 Хийнээс болсон чихний өвчин
TMJ02.2 Шараас болсон чихний өвчин
TMJ02.3 Бадганаас болсон чихний өвчин
TMJ02.4 Цуснаас болсон чихний өвчин
TMJ02.5 Чихнээс идээ гоожих /дээрх дөрөв хурснаас болж/
TMJ02.6 Гүвдрүү гарах
TMJ02.7 Дуутай дүлий
TMJ02.8 Хулхи тэргүүтнээр бөглөрч дүлийрэх
TMJ02.9 Хуурай дүлий
TMJ02.10 Эхийн хий хүүхдэд алдсан дүлий

TMJ03 Хамрын өвчин /TMJ03.1-TMJ03.5/

- TMJ03.1 Хамар битүүрэх
- TMJ03.2 Гүвдрүү гарах
- TMJ03.3 Мах ургах
- TMJ03.4 Идээ гоожих
- TMJ03.5 Цус алдах

TMJ04 Амны өвчин /TMJ04.1-TMJ04.6/

- TMJ04.1 Уруулын өвчин
- TMJ04.2 Буйлны өвчин
- TMJ04.3 Шүдний өвчин
- TMJ04.4 Хэлний өвчин
- TMJ04.5 Тагнайн өвчин
- TMJ04.6 Хоолойн өвчин

TMJ05 Бамбайн өвчин /TMJ05.1-TMJ05.8/

- TMJ05.1 Хийнээс болсон бамбай өвчин
- TMJ05.2 Шараас болсон бамбай өвчин
- TMJ05.3 Бадганаас болсон бамбай өвчин
- TMJ05.4 Цуснаас болсон бамбай өвчин
- TMJ05.5 Хурмалаас үүссэн бамбай өвчин
- TMJ05.6 Өөхнөөс үүссэн бамбай өвчин
- TMJ05.7 Хишгийн бамбай
- TMJ05.8 Уршигт бамбай

Бүлэг V. Цул, сав эрхтэний өвчин (ТМК00- ТМК09)

ТМК00 Зүрхний өвчин ТМК00.1-ТМК00.7

- ТМК00.1. Зүрх долгисох
- ТМК00.2. Зүрхний хатгалга
- ТМК00.3. Зүрхний халуун
- ТМК00.4. Зүрхний шар ус
- ТМК00.5. Зүрх будангуйрах
- ТМК00.6. Зүрхний хорхой
- ТМК00.7. Зүрхний хар халэ (булчин махны) өвчин

ТМК01 Уушгины өвчин (ТМК01.1- ТМК01.4)

- ТМК01.1 Уушгины хий өвчин
  - ТМК01.1.1. Дагшуур ханиад
  - ТМК01.1.2. Уушгины цайвар хаван
- ТМК01.2 Уушгины шар өвчин
  - ТМК01.2.1. Уушгины халуун
- ТМК01.3 Уушгины бадган өвчин
  - ТМК01.3.1. Ус алдсан
  - ТМК01.3.2. Огшрон ханиах
- ТМК01.4 Уушгины цусны өвчин
  - ТМК01.4.1. Уушгины архаг
  - ТМК01.4.2. Уушги дэлгэрэх
  - ТМК01.4.3. Зөгийн үүр адил (буглаа)

ТМК02 Элэгний өвчин /ТМК02.1-ТМК02.2/

- ТМК02.1 Элэгний халуун өвчин
  - ТМК02.1.1 Элэг дэлгэрэх
  - ТМК02.1.2 Элэг бүдүүрэх
  - ТМК02.1.3 Хор харших
  - ТМК02.1.4 Ус алдах
  - ТМК02.1.5 Элэг унах
  - ТМК02.1.6 Сувагт унах
  - ТМК02.1.7 Ам нь цалгих
  - ТМК02.1.8 Гол хөших

- ТМК02.1.9 Элэгний хар хэрх
- ТМК02.1.10 Элэгний шимлэн хатаагч өвчин
- ТМК02.1.11 Элэгний цагаан өрцний өвчин
- ТМК02.1.12 Элэгний хар өрцний өвчин
- ТМК02.1.13 Элэгний оньс гэмтэж судсанд сарних
- ТМК02.2 Элэгний хүйтэн өвчин
  - ТМК02.2.1 Элэгний хий
  - ТМК02.2.2 Элэг доройтох
  - ТМК02.16 Элэгний чийг хүйтэн
  - ТМК02.17 Элэгний үхэр бөгтөр
  - ТМК02.18 Элэг хүйтнээр хөөх
- ТМК03 Дэлүүний өвчин /ТМК03.1-ТМК03.5/**
  - ТМК03.1. Дэлүүний халуун
  - ТМК03.2. Дэлүү цусаар хөөх
  - ТМК03.3. Дэлүүний хий
  - ТМК03.4. Дэлүүний бадган
  - ТМК03.5. Дэлүүний суулгах өвчин
- ТМК04 Бөөрний өвчин /ТМК04.1-ТМК04.8/**
  - ТМК04.1 Бөөрний хий
  - ТМК04.2 Бөөрний архаг
  - ТМК04.3 Сувагт унах
  - ТМК04.4 Бөөрний халуун
  - ТМК04.5 Ус алдах
  - ТМК04.6 Бөөр гэмтэх
    - ТМК04.6.1 Дээш саринах
    - ТМК04.6.2 Завсарт дэлгэрэх
    - ТМК04.6.3 Доош унах
  - ТМК04.7 Бөөрний хэрх
  - ТМК04.8 Бөөрний дарган
- ТМК05 Ходоодны өвчин /ТМК05.1- ТМК05.2/**
  - ТМК05.1 Ходоодны халуун
    - ТМК05.1.1 Ходоодны гэмтсэн халуун
    - ТМК05.1.2 Ходоодны хямарсан халуун
    - ТМК05.1.3 Хор харшсан өвчин
    - ТМК05.1.4 Нянгийн цанх
    - ТМК05.1.5 Ходоодны сүрьеэ
    - ТМК05.1.6 Ходоодонд цөс цалгих
    - ТМК05.1.7 Ходоодонд элэгний цус цалгих
  - ТМК05.2 Ходоодны хүйтэн өвчин
    - ТМК05.2.1 Ходоодны хий
    - ТМК05.2.2 Ходоодны эс шингэх
    - ТМК05.2.3 Ходоодны төмөр хагт
    - ТМК05.2.4 Аюулхайн бадгана
    - ТМК05.2.5 Галын илч доройтох
    - ТМК05.2.6 Ходоодны бэтэг
    - ТМК05.2.7 Ходоодны хаван
    - ТМК05.2.8 Ходоодны хорхой
    - ТМК05.2.9 Чингаа
- ТМК06 Гэдэсний өвчин /ТМК06.1-ТМК06.5/**
  - ТМК06.1. Гэдэс хоржигнох
  - ТМК06.2. Гэдэс мушгирах
  - ТМК06.3. Гэдэс дүүрэх
  - ТМК06.4. Гэдэс хаагдах
  - ТМК06.5. Гэдэс хатгуулах
- ТМК07 Олгойн өвчин /ТМК07.1-ТМК07.5/**
  - ТМК07.1. Олгой хүйтнээр хөөх
  - ТМК07.2. Олгой хүйтнээр дүүрэх

ТМК07.3. Олгойн халуун хуучрах
ТМК07.4. Шингээгч хатах
ТМК07.5. Олгойд ус сарних

ТМК08 Давсагны өвчин

ТМК09 Цөсний өвчин

Бүлэг VI. Бэлгэсийн өвчин (TML00-TML01)

TML00 Эрэгтэйчүүдийн өвчин TML00.1- TML00.5

TML00.1 Арьс язрах

TML00.1.1 Хийгээр арьс язрах

TML00.1.2 Шараар арьс язрах

TML00.1.1 Бадганаар арьс язрах

TML00.1.1 Цусаар арьс язрах

TML00.1.1 Хурмалаар арьс язрах

TML00.2 Гүвдрүүших

TML00.3 Зангилаа шиг болох

TML00.4 Сүв наалдах

TML00.5 Өргөстөх

TML01 Эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин TML01.1-TML01.5

TML01.1 Хийгээр үүссэн эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин

TML01.2 Шараар үүссэн эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин

TML01.3 Цусаар үүссэн эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин

TML01.4 Бадганаар үүссэн эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин

TML01.5 Хурмалаар үүссэн эмэгтэйн бэлгэсийн өвчин

Бүлэг VII. Хэсэг бусаг өвчин (TMM00- TMM18)

TMM00 Дуу хаагдах TMM00.1-TMM00.7

TMM00.1 Хийгээр дуу хаагдах

TMM00.2 Шараар дуу хаагдах

TMM00.3 Цусаар дуу хаагдах

TMM00.4 Бадганаар дуу хаагдах

TMM00.5 Тунгалаг тэргүүтэн барагдаж дуу хаагдах

TMM00.6 Их таргалснаас болж дуу хаагдах

TMM00.7 Дуу тасрах

TMM01 Дуршил хаагдах TMM01.1- TMM01.4

TMM01.1 Хийгээр дуршил хаагдах

TMM01.2 Шараар дуршил хаагдах

TMM01.3 Бадганаар дуршил хаагдах

TMM01.4 Хурмалаар дуршил хаагдах

TMM02 Ундаасах TMM02.1-TMM02.5

TMM02.1 Хийгээр ундаасах

TMM02.2 Шараар ундаасах

TMM02.3 Бадганаар ундаасах

TMM02.4 Хурмалаар ундаасах

TMM02.5 Шим барагдсанаас ундаасах

TMM03 Зогьсох TMM03.1- TMM03.5

TMM03.1 Идээнээс зогьсох

TMM03.2 Хэсэг бусаг зогьсох

TMM03.3 Угсран зогьсох

TMM03.4 Их зогьсох

TMM03.5 Хүчтэй зогьсох

TMM04 Амьсгал давхцах TMM04.1- TMM04.5

TMM04.1 Хэсэг бусаг амьсгал амаргүй болох

TMM04.2 Амьсгаа бүтэх

- TMM04.3 Амьсгал бөглөрөх
- TMM04.4 Амьсгаа ихдэх
- TMM04.5 Амьсгал давхцах (хүчир болох)

TMM05 Цанх TMM05.1- TMM05.7

- TMM05.1 Цулын цанх
  - TMM05.1.1 Элэгний цанх
  - TMM05.1.2 Дэлүүний цанх
- TMM05.2 Савны цанх
  - TMM05.2.1 Ходоодны цанх
  - TMM05.2.2 Гэдэсний цанх
  - TMM05.2.3 олгойн цанх
- TMM05.3 Судасны цанх
  - TMM05.3.1 Гадна судасны цанх
  - TMM05.3.2 Дотор судасны цанх
- TMM05.4 Халуун цанх
- TMM05.5 Хүйтэн цанх
- TMM05.6 Хорхойн цанх
- TMM05.7 Нянгийн цанх

TMM06 Хорхой өвчин TMM06.1- TMM06.2

- TMM06.1 Гадна орших хорхой
  - TMM06.1.1 Бөөстөх
  - TMM06.1.2 Хуурстах
- TMM06.2 Дотор орших хорхой
  - TMM06.2.1 Бадганы хорхой
  - TMM06.2.2 Хийн хорхой
  - TMM06.2.3 Шарын хорхой
  - TMM06.2.4 Цусны хорхой

TMM07 Бөөлжилт TMM07.1-TMM07.12

Шалтгааны ангилал

- TMM07.1 Эс шингэсэний бөөлжилт
- TMM07.2 Аюулхайн бадганаас болсон бөөлжилт
- TMM07.3 Төмөр хагт бадганаас болсон бөөлжилт
- TMM07.4 Дотор чингааны бөөлжилт
- TMM07.5 Бадган борын бөөлжилт
- TMM07.6 Хорхойноос болсон бөөлжилт
- TMM07.7 Дээд хий хямарах
- TMM07.8 Гоо бус зүйл харах

Гэмээр нь ангилал

- TMM07.9 Хийнээс болсон бөөлжилт
- TMM07.10 Шараас болсон бөөлжилт
- TMM07.11 Бадганаас болсон бөөлжилт
- TMM07.12 Хурмалаас болсон бөөлжилт

TMM08 Суулгалт TMM08.1-TMM08.9

- TMM08.1 Хийнээс болсон суулгах
- TMM08.2 Шараас болсон суулгах
- TMM08.3 Бадганаас болсон суулгах
- TMM08.4 Хурмалаас болсон суулгах
- TMM08.5 Эс шингэсэнээс болсон
- TMM08.6 Галын илч буурсан
- TMM08.7 Гэдэс олгой хүйтэн үүссэн
- TMM08.8 Саванд шар унах
- TMM08.9 Элэгний халуун доош буусан

TMM09 Өтгөн хатах TMM09.1-TMM09.5

- TMM09.1 Хийнээс болсон
- TMM09.2 Шараас болсон
- TMM09.3 Бадганаас болсон
- TMM09.4 Хорхой

- TMM09.5 Уруу арилгагч хий буруудах
- TMM10 Шээс хаагдах TMM10.1-TMM10.2**
  - TMM10.1 Шээс чавдагших
    - TMM10.1.1 Хийгээр шээс чавдагших
    - TMM10.1.2 Шараар шээс чавдагших
    - TMM10.1.3 Бадганаар шээс чавдагших
    - TMM10.1.4 Хурмалаар шээс чавдагших
  - TMM10.2 Шээс хаагдах
    - TMM10.2.1. Ам нь мушгирснаас шээс хаагдах
    - TMM10.2.2 Хий хуйларснаас шээс хаагдах
    - TMM10.2.3 Цусаар шээс хаагдах
    - TMM10.2.4 Үс ороолдсоноор шээс хаагдах
    - TMM10.2.5 Шээсний сүв хавдсанаас шээс хаагдах
    - TMM10.2.6 Дуслаар шээс хаагдах
    - TMM10.2.7 Өтгөнөөр шээс хаагдах
- TMM11 Шижин TMM11.1-TMM11.3**
  - TMM11.1 Бадганы шижин
  - TMM11.2 Шарын шижин
  - TMM11.3 Хийн шижин
- TMM12 Халуун суулга өвчин TMM12.1- TMM12.4**
  - TMM12.1 Хий
  - TMM12.2 Шар
  - TMM12.3 Цус
  - TMM12.4 Бадган
- TMM13 Тулай өвчин TMM13.1-TMM13.4**
  - TMM13.1 Хий
  - TMM13.2 Шар
  - TMM13.3 Цус
  - TMM13.4 Бадган
- TMM14 Хэрх өвчин TMM14.1-TMM14.6**
  - TMM14.1 Махны хэрх
  - TMM14.2 Ясны хэрх
  - TMM14.3 Судасны хэрх
  - TMM14.4 Шөрмөсний хэрх
  - TMM14.5 Цагаан хэрх
  - TMM14.6 Хар хэрх
- TMM15 Шар усны өвчин TMM15.1- TMM15.8**
  - язгуурын ангилал
  - TMM15.1 Цагаан шар ус
  - TMM15.2 Хар шар ус
  - орох үүдээр нь ангилал
  - TMM15.3 Арьсанд тархсан
  - TMM15.4 Маханд дэлгэрсэн
  - TMM15.5 Судсанд гүйсэн
  - TMM15.6 Ясанд шунасан
  - TMM15.7 Цулд буусан
  - TMM15.8 Саванд унасан
- TMM16 Цагаан судлын өвчин TMM16.1- TMM16.11**
  - ерөнхий ангилал
  - TMM16.1 Халуун цагаан судлын өвчин
  - TMM16.2 Хүйтэн цагаан судлын өвчин
  - TMM16.3 Шинэ цагаан судлын өвчин
  - TMM16.4 Хуучин цагаан судлын өвчин
  - ялгавартай ангилал
  - TMM16.5 Толгойн цагаан судлын өвчин
  - TMM16.6 Их биеийн цагаан судлын өвчин
  - TMM16.7 Үе гишүүний цагаан судлын өвчин

Махбодын ангилал

- TMM16.8 Хийнээс болсон
- TMM16.9 Шараас болсон
- TMM16.10 Бадганаас болсон
- TMM16.11 Хурмалаас болсон

TMM17 Арьсны өвчин TMM17.1- TMM17.9

- TMM17.1 Алаг мариа
- TMM17.2 Үхэр нясуу
- TMM17.3 Үү
- TMM17.4 Цөгцөн яр
- TMM17.5 Нясуу
- TMM17.6 Хорхойт гөвдрүү
- TMM17.7 Сэвх
- TMM17.8 Цахлай
- TMM17.9 Үлд

TMM18 Аар саар өвчин TMM18.1- TMM18.15

- TMM18.1 Булчин урвах
- TMM18.2 Түлэгдэлт
- TMM18.3 Зүү, сум дотор хоцрох
- TMM18.4 Хахах
- TMM18.5 Хоолойд өргөс хатгах
- TMM18.6 Хоолойд яс хатгах
- TMM18.7 Хоолойд загасны яс тээглэх
- TMM18.8 Аалз хилэнцэт хорхой тэргүүтэн дотор орох
- TMM18.9 Архины өвчин
- TMM18.10 Дөрвөн нимгэн хавдах
- TMM18.11 Хүзүү хөшиж шил гэдийх
- TMM18.12 Хулмас
- TMM18.13 Хөлдөлт
- TMM18.14 Чихэнд хорхой орох
- TMM18.15 Хөх хавдах

Бүлэг VIII. Хамт төрсөн шарх (TMP00- TMP07)

TMP00 Чингаа өвчин TMP00.1- TMP00.15

- TMP00.1 Махны чингаа
- TMP00.2 Ясны чингаа
- TMP00.3 Судасны чингаа
- TMP00.4 Уушигны чингаа
- TMP00.5 Зүрхний чингаа
- TMP00.6 Элэгний чингаа
- TMP00.7 Дэлүүний чингаа
- TMP00.8 Бөөрний чингаа
- TMP00.9 Ходоодны чингаа
- TMP00.10 Гэдэс, олгойн чингаа
- TMP00.11 Шулуун гэдэсний чингаа
- TMP00.12 Давсагны чингаа
- TMP00.13 Хийн чингаа
- TMP00.14 Шарын чингаа
- TMP00.15 Цусны чингаа

TMP01 Шамбрам TMP01.1- TMP01.6

- TMP01.1 Бадганаас болсон шамбрам
- TMP01.2 Хийнээс болсон шамбрам
- TMP01.3 Цуснаас болсон шамбрам
- TMP01.4 Шараас болсон шамбрам
- TMP01.5 Хуурай шамбрам
- TMP01.6 Нойтон шамбрам

TMP02 Гал намс өвчин TMP02.1- TMP02.6

- TMP02.1 Хийн гал намс
- TMP02.2 Шарын гал намс
- TMP02.3 Бадганы гал намс
- TMP02.4 Мэсний гал намс
- TMP02.5 Гадна арьсны гал намс
- TMP02.6 Дотор зүрхэнд буусан гал намс

TMP03 Сүрьеэ TMP03.1- TMP03.5

- TMP03.1 Уушгины сүрьеэ
- TMP03.2 Элэгний сүрьеэ
- TMP03.3 Бөөрний сүрьеэ
- TMP03.4 Ходоодны сүрьеэ
- TMP03.5 Олгойн сүрьеэ

TMP04 Булчирхайн өвчин TMP04.1- TMP04.8

- TMP04.1 Хийн булчирхай өвчин
- TMP04.2 Шарын булчирхай өвчин
- TMP04.3 Цусны булчирхай өвчин
- TMP04.4 Бадганы булчирхай өвчин
- TMP04.5 Махны булчирхай өвчин
- TMP04.6 Өөхний булчирхай өвчин
- TMP04.7 Судасны булчирхай өвчин
- TMP04.8 Булчирхайн чичиха өвчин

TMP05 Им унжих өвчин TMP05.1- TMP05.6

- TMP05.1 Хийгээр им унжих
- TMP05.2 Шараар им унжих
- TMP05.3 Бадганаар им унжих
- TMP05.4 Өөхөөр им унжих
- TMP05.5 Шээснээс үүссэн им унжих
- TMP05.6 Гэдэс унжсанаас им унжих

TMP06 Хөлийн бам /TMP06.1- TMP06.3

- TMP06.1 Хийн хөлийн бам
- TMP06.2 Шарын хөлийн бам
- TMP06.3 Бадганы хөлийн бам

TMP07 Бэлгэсийн завсар нэвчих /TMP07.1- TMP07.7/

- TMP07.1 Хийнээс үүссэн бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.2 Шараас үүссэн бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.3 Бадганаас үүссэн бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.4 Хий, Шар хавсарснаар бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.5 Хий бадган хавсарснаар бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.6 Шар бадган хавсарснаар бэлгэсийн завсар нэвчих
- TMP07.7 Хий, шар, бадган хурснаар бэлгэсийн завсар нэвчих

Бүлэг IX. Хүүхдийн өвчин (TMQ00- TMQ04)

TMQ00 Хамт төрсөн өвчин /TMQ00.1- TMQ00.6/

- TMQ00.1 Хүүхдийн дүлий
- TMQ00.2 Хүүхдийн сохор
- TMQ00.3 Хүүхдийн хэлгий
- TMQ00.4 Хүүхдийн тахир доголон
- TMQ00.5 Хүүхдийн бөгтөр
- TMQ00.6 Хүүхдийн сэтэрхий

TMQ01 Бүдүүн өвчин TMQ01.1- TMQ01.8/

- TMQ01.1 Өвчүүний өвчин
- TMQ01.2 Уушгины өвчин
- TMQ01.3 Элэгний өвчин
- TMQ01.4 Суулга
- TMQ01.5 Бөөлжих

- TMQ01.6 Халдварт өвчин
- TMQ01.7 Хүйн өвчин
- TMQ01.8 Чулуушрах өвчин
- TMQ02 Нарийн өвчин /TMQ02.1- TMQ02.8/**
  - TMQ02.1 Толгой хавдах
  - TMQ02.2 Хоолой хаагдах
  - TMQ02.3 Дэлүүний өвчин
  - TMQ02.4 Цөсний өвчин
  - TMQ02.5 Ходоодны өвчин
  - TMQ02.6 Олгойн өвчин
  - TMQ02.7 Шороо идсэн өвчин
  - TMQ02.8 Сүүний өвчин
- TMQ03 Машид нарийн өвчин /TMQ03.1- TMQ03.8/**
  - TMQ03.1 Нүдний өвчин
  - TMQ03.2 Чихний өвчин
  - TMQ03.3 Амны өвчин
  - TMQ03.4 Булчирхайн өвчин
  - TMQ03.5 Амин судлын өвчин
  - TMQ03.6 Махны өвчин
  - TMQ03.7 Хорхойн өвчин
  - TMQ03.8 Мундас өвчин
- TMQ04 Нялхсын ад /TMQ04.1- TMQ04.16/**
  - TMQ04.1 Гэмжэд адын өвчин
  - TMQ04.2 Сага адын өвчин
  - TMQ04.3 Лүг дон адын өвчин
  - TMQ04.4 Чи дон адын өвчин
  - TMQ04.5 Едаг дон адын өвчин
  - TMQ04.6 Жадон адын өвчин
  - TMQ04.7 Срулмо адын өвчин
  - TMQ04.8 Данбисрулмо адын өвчин
  - TMQ04.9 Срулмолонба адын өвчин
  - TMQ04.10 Шинжай адын өвчин
  - TMQ04.11 Намдү адын өвчин
  - TMQ04.12 Намдү гэмбо адын өвчин
  - TMQ04.13 Хаан адын өвчин
  - TMQ04.14 Хатан адын өвчин
  - TMQ04.15 Хувилгааны суурь их тэнгэр
  - TMQ04.16 Жадэ адын өвчин

Бүлэг Х. Эмэгтэйчүүдийн өвчин (TMR00- TMR00.5)

TMR00 Эмэгтэйчүүдийн өвчин

- TMR00.1Хий бүрэлдсэн /TMR00.1.1- TMR00.1.6/**
  - TMR00.1.1 Толгой
  - TMR00.1.2 Яс
  - TMR00.1.3 Зүрх
  - TMR00.1.4 Бөөр
  - TMR00.1.5 Ходоод
  - TMR00.1.6 Гэдэс
- TMR00.2 Цус бүрэлдсэн /TMR00.2.1 - TMR00.2.10/**
  - TMR00.2.1 Уушги
  - TMR00.2.2 Зүрх
  - TMR00.2.3 Элэг
  - TMR00.2.4 Дэлүү
  - TMR00.2.5 Цөс
  - TMR00.2.6 Бөөр

TMR00.2.7 Гэдэс
TMR00.2.8 Сүү
TMR00.2.9 Хөх
TMR00.2.10 Бүрэлдэж тогтсон

TMR00.3 Бүрэлдсэн бэтэг өвчин /TMR00.3.1- TMR00.3.9/

TMR00.3.1 Бүрэлдсэн усан бэтэг
TMR00.3.2 Хатуурсан цусан бэтэг
TMR00.3.3 Үлэг махан бэтэг
TMR00.3.4 Булчирхайн бэтэг
TMR00.3.5 Эр бэтэг
TMR00.3.6 Урхагийн хар бэтэг
TMR00.3.7 Судлын бэтэг
TMR00.3.8 Хөрөнгөний бэтэг
TMR00.3.9 Цусан булингартай шүүсэн бэтэг

TMR00.4 Хорхойн өвчин /TMR00.4.1 - TMR00.4.2/

TMR00.4.1 Марузэ, аса хорхой босох
TMR00.4.2 Уурлах

TMR00.5 Жирэмсэн эмэгтэйн өвчин /TMR00.5.1 - TMR00.5.8/

TMR00.5.1 Бэлгэсийн өвчин
TMR00.5.2 Хүүхэд түдэх
TMR00.5.3 Толгой бөгс нь эргэх
TMR00.5.4 Хойдох нь саатах
TMR00.5.5 Сав эргэх
TMR00.5.6 Цус алдах
TMR00.5.7 Өвчний урхаг хоцрох
TMR00.5.8 Хор харшилдах

Бүлэг XI. Адын өвчин (TMS00- TMS04)

TMS00 Бүдинэр адын өвчин /TMS00.1- TMS00.18/

TMS00.1 Тэнгэрийн адын өвчин
TMS00.2 Асура адын өвчин
TMS00.3 Үнэр идэштэн адын өвчин
TMS00.4 Лус адын өвчин
TMS00.5 Ягчис адын өвчин
TMS00.6 Эсрэн адын өвчин
TMS00.7 Мангас адын өвчин
TMS00.8 Мах идэштэн адын өвчин
TMS00.9 Бирд адын өвчин
TMS00.10 Дүлвүм адын өвчин
TMS00.11 Хараалч адын өвчин
TMS00.12 Енжэд адын өвчин
TMS00.13 Ролан адын өвчин
TMS00.14 Онгод тэнгэр адын өвчин
TMS00.15 Дээдсийн буг адын өвчин
TMS00.16 Арш адын өвчин
TMS00.17 Хөгшин адын өвчин
TMS00.18 Шидэт адын өвчин

TMS01 Галзууруулагч адын өвчин /TMS01.1- TMS01.7/

TMS01.1 Хийнээс болсон галзуу
TMS01.2 Шараас болсон галзуу
TMS01.3 Бадганаас болсон галзуу
TMS01.4 Хурмалаас болсон галзуу
TMS01.5 Сэтгэл энэлснээс болсон галзуу
TMS01.6 Хороос болсон галзуу
TMS01.7 Адаас болсон галзуу

TMS02 Умартах өвчин (Унах) /TMS02.1- TMS02.5/

- TMS02.1 Хийнээс болсон умартах өвчин
- TMS02.2 Шараас болсон умартах өвчин
- TMS02.3 Бадганаас болсон умартах өвчин
- TMS02.4 Хороос болсон умартах өвчин
- TMS02.5 Адаас болсон умартах өвчин

TMS03 Гарагийн өвчин /TMS03.1- TMS03.2/

- TMS03.1 Гал гараг
- TMS03.2 Усан гараг

TMS04 Лусын өвчин /TMS04.1- TMS04.52/

- TMS04.1 Арьсны гадна хөрсөнд тархсан лусын өвчин
- TMS04.2 Арьсанд тархсан лусын өвчин
- TMS04.3 Шим буюу дээдийн тунгалад шунасан лусын өвчин
- TMS04.4 Өнгөнд буусан лусын өвчин
- TMS04.5 Хүч тамирт шунасан лусын өвчин
- TMS04.6 Маханд дэлгэрсэн лусын өвчин
- TMS04.7 Өөхөнд дэлгэрсэн лусын өвчин
- TMS04.8 Бүлхэнд гүйсэн лусын өвчин
- TMS04.9 Судсанд гүйсэн лусын өвчин
- TMS04.10 Цусанд шунасан лусын өвчин
- TMS04.11 Шар усанд шунасан лусын өвчин
- TMS04.12 Ясанд шунасан лусын өвчин
- TMS04.13 Үесэд шунасан лусын өвчин
- TMS04.14 Хэмд шунасан лусын өвчин
- TMS04.15 Тархинд буусан лусын өвчин
- TMS04.16 Чөмгөнд буусан лусын өвчин
- TMS04.17 Дусалд буусан лусын өвчин
- TMS04.18 Зүрхэнд буусан лусын өвчин
- TMS04.19 Уушиганд буусан лусын өвчин
- TMS04.20 Элгэнд буусан лусын өвчин
- TMS04.21 Бөөрөнд буусан лусын өвчин
- TMS04.22 Дэлүүнд буусан лусын өвчин
- TMS04.23 Хийгээр үүссэн лусын өвчин
- TMS04.22 Шараар үүссэн лусын өвчин
- TMS04.23 Бадганаар үүссэн лусын өвчин
- TMS04.24 Хий, шар хавсарсан лусын өвчин
- TMS04.25 Бадган, хий хавсарсан лусын өвчин
- TMS04.26 Бадган, шар хавсарсан лусын өвчин
- TMS04.27 Хий, шар, бадган хурсан лусын өвчин
- TMS04.28 Гавал адил шархтай лусын өвчин
- TMS04.29 Бөөрөнхий шархтай лусын өвчин
- TMS04.30 Нясуут лусын өвчин/зузаан үлд
- TMS04.31 Удамбура шархтай адил лусын өвчин
- TMS04.32 Хэрээний хэл адил шархтай лусын өвчин
- TMS04.33 Арьсны ганц хулгана ярт лусын өвчин
- TMS04.34 Өчүүхэн гүвдрүүт лусын өвчин
- TMS04.35 Алаг мариат лусын өвчин
- TMS04.36 Чихихаан лусын өвчин
- TMS04.37 Сарнисан шархтай лусын өвчин
- TMS04.38 Осгортсон шархтай лусын өвчин
- TMS04.39 Нясуут лусын өвчин
- TMS04.40 Зуун амттай шархтай лусын өвчин
- TMS04.41 Цагаан лянх лусын өвчин
- TMS04.42 Гүвдрүүт лусын өвчин
- TMS04.43 Хамуут лусын өвчин
- TMS04.44 Арьс илжрэх лусын өвчин
- TMS04.45 Оломсэ адил шархтай адил лусын өвчин
- TMS04.46 Мүда гүшта буюу ус хий харшилдсан уяман

TMS04.47 Сарвэ дару гүшта буюу Шар хийд шүтсэн уяман
TMS04.48 Гизидра гүшта буюу Хүйтэн хийд шүтсэн уяман
TMS04.49 Лала гүшта буюу Цусанд шүтсэн уяман
TMS04.50 Сүръяа гүшта буюу Цус шард шүтсэн уяман
TMS04.51 Занда гүшта буюу Хүйтэн уяман
TMS04.52 Хахиндра гүшта буюу Цусан уяман

Бүлэг XII. Бэртэл гэмтэл (TMT00- TMT10)

TMT00 Шархны өвчин TMT00- TMT00.8

TMT00.1 Арьс нь хууларсан шарх
TMT00.2 Дээш, доош зүсэгдсэн шарх
TMT00.3 Мах хөндлөн тасарсан шарх
TMT00.4 Мах ясандаа тултал машид унжсан шарх
TMT00.5 Яс хугарч мах машид унжсан шарх
TMT00.6 Мах, яс хоёул тасарч унасан шарх
TMT00.7 Яс няцарсан шарх
TMT00.8 Мэсээр цоологдсон шарх

TMT01 Эргэсэн шарх TMT01.1- TMT01.3

TMT01.1 Махбодоор эргэсэн шарх
TMT01.2 Идээ ундаар эргэсэн шарх
TMT01.3 Явдал мөрөөр эргэсэн шарх

TMT02 Гэмтсэн шарх TMT02.1- TMT02.6

TMT02.1 Уураар гэмтсэн шарх
TMT02.2 Алжааснаар гэмтсэн шарх
TMT02.3 Наранд шарагдаж гэмтсэн шарх
TMT02.4 Морь унаа унаж гэмтсэн шарх
TMT02.5 Идээ ундаар гэмтсэн шарх
TMT02.6 Адаар гэмтсэн шарх

TMT03 Сарнисан шарх /TMT03.1- TMT03.6/

TMT03.1 Арьсанд сарнисан шарх
TMT03.2 Маханд сарнисан шарх
TMT03.3 Өөхөнд сарнисан шарх
TMT03.4 Судсанд сарнисан шарх
TMT03.5 Ясанд сарнисан шарх
TMT03.6 Үесэд сарнисан шарх

TMT04 Шургасан шарх /TMT04.1- TMT04.4/

TMT04.1 Маханд шургасан шарх
TMT04.2 Ясанд шургасан шарх
TMT04.3 Халуунд шургасан шарх
TMT04.4 Хүйтэнд шургасан шарх

TMT05 Дэвэрсэн шарх /TMT05.1- TMT05.4/

TMT05.1 Маханд дэвэрсэн шарх
TMT05.2 Ясанд дэвэрсэн шарх
TMT05.3 Цусанд дэвэрсэн шарх
TMT05.4 Өгөрт дэвэрсэн шарх

TMT06 Яс идэгдсэн шарх /TMT06.1- TMT06.4/

TMT06.1 Ясны үйрмэг үлдэж идэгдсэн шарх
TMT06.2 Мэс хоцорч идэгдсэн шарх
TMT06.3 Өгөрийн гэр нь эс гарснаар идэгдсэн шарх
TMT06.4 Шархаар илжирч идэгдсэн шарх

TMT07 Толгойн шарх /TMT07.1- TMT07.3/

TMT07.1 Тархины шарх
TMT07.2 Ясны шарх
TMT07.3 Судасны шарх

TMT08 Их биеийн шарх /TMT08.1-TMT08.4/

TMT08.1 Их биеийн ясны шарх

- TMT08.2 Их биеийн махны шарх
- TMT08.3 Их биеийн цул сав эрхтэний шарх
- TMT08.4 Их биеийн барилдах судасны шарх
- TMT09 Үе мөчний шарх /TMT09.1- TMT09.5/**
- TMT09.1 Булчингийн шарх
- TMT09.2 Булчирхайн шарх
- TMT09.3 Судасны шарх
- TMT09.4 Ясны шарх
- TMT09.5 Бүлх шөрмөсний шарх
- TMT10 Хүзүүний шарх /TMT10.1- TMT10.4/**
- TMT10.1 Ясны шарх
- TMT10.2 Судасны шарх
- TMT10.3 Махны шарх
- TMT10.4 Бүлх шөрмөсний шарх

Бүлэг XIII. Хорын өвчин (TMU00- TMU07)

- TMU00 Хорын язгуурын хөлөг /TMU00.1-TMU00.5/**
- TMU00.1 Өглөө, өдрийн нарны гэрлээр тавих хор
- TMU00.2 Хорыг утаанд шингээж салхиар тавих хор
- TMU00.3 Хүн явдаг газар уураар тавих хор
- TMU00.4 Дэвсгэр ба тосоор биед нь тавих хор
- TMU00.5 Идээ, ундаар тавих хор
- TMU01 Хорын гарал /TMU01.1- TMU01.4/**
- TMU01.1 Багаж мэсний хор
- TMU01.2 Шургаа модны хор
- TMU01.3 Хуй хор
- TMU01.4 Шимийн хор
- TMU02 Бодисын найрлага /TMU02.1- TMU02.6/**
- TMU02.1 Эрдэнийн найрлага
- TMU02.2 Чулууны найрлага
- TMU02.3 Махны найрлага
- TMU02.4 Шимийн найрлага
- TMU02.5 Бодитой хорын найрлага
- TMU02.6 Өвсний найрлага
- TMU03 Өвчний язгуур /TMU03.1- TMU03.17/**
- TMU03.1 Хулгана хор
- TMU03.2 Галзуугийн хор
- TMU03.3 Хутганы хор
- TMU03.4 Хороор ам ярших
- TMU03.5 Хороор гэдэс хатах
- TMU03.6 Хороор эрүү зуурах
- TMU03.7 Хороор шил татах
- TMU03.8 Халуун орны татаж атираа өвчин
- TMU03.9 Хортой хорхой
- TMU03.10 Хороор хамар идэгдэх
- TMU03.11 Шингээгч хатах бор
- TMU03.12 Хороор үүссэн шарын нүд шарлах өвчин
- TMU03.13 Хороор халдварт өвчин судсанд сарних
- TMU03.14 Хороор үүссэн хар дэлдэх
- TMU03.15 Хороор үүссэн тэнэгч саа өвчин
- TMU03.16 Хороор үүссэн хатгалгаа өвчин
- TMU03.17 Хороор үүссэн шээс хаагдах
- TMU04 Өвчин хөдлөх цаг /TMU04.01- TMU04.03/**
- TMU04.01 Хоногийн хор
- TMU04.02 Сарын хор
- TMU04.03 Жилийн хор

TMU05 Урвасан хор /TMU05.01- TMU05.02/

TMU05.01 Үл тохирох хор

TMU05.02 Махны хор

TMU06 Үл гүйх хороор хордох /TMU06.01- TMU06.07/

TMU06.01 Бонагаар хордох

TMU06.02 Догшин бонагаар хордох

TMU06.03 Чонын хороор хордох

TMU06.04 Ямаан хороор хордох

TMU06.05 Сүүт уриангугаар хордох /Сэшин/

TMU06.06 Хүн хорсоор хордох /Танпром/

TMU06.07 Адууны үсээр хордох

TMU07 Гүйх хороор хордох /TMU07.01- TMU07.05/

TMU07.01 Галзуу нохойн хороор хордох

TMU07.02 Могойн хороор хордох

TMU07.03 Хилэнцэт хорхойн хороор хордох

TMU07.04 Хорхойн хороор хордох

TMU07.05 Зөгийн хороор хордох

Бүлэг XIV. Хөгшдийг дэгжрүүлэх, шим авахуулах (TMW00- TMW02)

TMW00 Хөгшдийг шим авахуулах

TMW01 Хүч тамир оруулах

TMW02 Үргүйдэл